

| Insändare

Insändare. "Rennäringen är en gigantisk bluff"

UPPDATERAD 11:19 PUBLICERAD 2020-06-13

INSÄNDARE. Efter Girjasdomen kommer kanske äntligen en del orimligheter om renägande samer upp i ljuset. Dagens rennäring en gigantisk bluff, skriver Ingrid Svarto.

Rennäringen bedrivs på mer än halva Sveriges yta. Den renägande delen av samebefolkningen utgörs av lite drygt 4.500 personer. Då ingår även minderåriga barn.

Renägarna är organiserade i samebyar, som är ekonomiska föreningar med tillgång till ett bestämt markområde. Att vara renägare och samebymedlem innebär inte automatiskt att man lever av rennäring.

I fjol hade bara 86 renägare över 500 renar i vinterhjord, vilket är ett minimum för att få en rimlig inkomst av sin renskötsel. Inom samebyarna finns läkare, forskare, jurister, civilingenjörer, rektorer, lärare, företagsledare, sjuksköterskor, gruvarbetare och många andra yrkesgrupper. Samebyarnas medlemmar behöver inte längre bo inom samebyns område, utan många lever i städer och tätorter.

Färre än 100 personer eller cirka 1 procent av samebefolkningen har alltså en rimlig inkomst av sin renskötsel, men behöver mer än 50 procent av landets yta för detta. Cirka hälften av samebefolkningen på cirka 8.700 personer, det vill säga av de i sameröstlängden registrerade samerna, saknar medlemskap i sameby (samebyn bestämmer själv vilka som ska antas som medlem), men många bor kvar inom samebyns område ute i den extrema glesbygden och arbetar ofta med grovarbete inom rennäringen som stängselarbete, slakt och transport.

Dessa samer måste betala intrångsersättning till samebyn för att få jaga och fiska på sina släkters marker. I Girjasålet framkom att det var samer utan medlemskap i sameby som upprätthållit den samiska urminneshävden inom jakt och fiske sedan renskötseln enligt samerna och professorn Israel Ruong utvecklats till "en renskötsel som kan betecknas såsom en monokultur varmed förstås att tamrenenen blir den enda grundvalen för livets uppehälle" (ur boken "Samerna").

Att rennäringen är miljövänlig är en myt som äldre tiders renskötare inte själva skapat – tvärtom. Så här skriver renägaren, adjunkt Torkel Tomasson, vid Svenska lapparnas landsmöte i Östersund 1918: "Det märkliga med renskötseln är emellertid, att ju längre man brukar och utnyttjar ett område, desto mera improduktivt blir detta, och till sist blir det nästan värdelöst". (...) "Det är ett ovedersägligt faktum, att våra fjäll, med få undantag, med avseende på renlavens tillgång, numera befinna sig i ett mer

än miserabelt skick. På vissa trakter kan man knappast finna tillstymmelse till renlav."

Bristen på renbete orsakade under 1800-talet trängsel inom rennäringen. Många renägare slogs ut – ibland efter bittra interna strider – och tvingades bli nybyggare.

Staten bestämde att den som upphört med renskötsel inte längre var "lapp". Alla dessa samer fråntogs då alla sina samiska rättigheter. Först 1993 fick dessa samer möjlighet att registrera sig som same, om man kan visa att släkten mot alla odds lyckats bevara samiska i hemmet till senast farfar- eller mormorgenerationen.

Från samebyhåll hävdas att samer tidigare frivilligt lämnat rennäringen för att bli nybyggare, men det visar bara på total okunnighet om verkligheten. Att med spett, spade, yxa och såg bryta ny odlingsmark är ett hårt slit.

En ganska känd text uttrycker saken såhär: "I ditt anletes svett ska du äta ditt bröd". Människan är byggd för att röra sig snabbt och länge över stora områden, men att med krökt rygg bryta mark är vi inte gjorda för.

Att samer ändå "valde" att bli nybyggare beror på att alternativen var att svälta ihjäl eller utvandra. För jordbruken långt inne i fjälldalarna blev jordbruket aldrig mer än en nödvändig binäring till jakten, fångsten och fisket. Det var dessa samer som för sin överlevnad fortsatte med jakten, fångsten och fisket.

Under 1960-talet byggde staten stängsel mellan de olika samebyarna, som delar in fjällerna i stora beteshagar – i storleksordningen som Ölands Stora Alvaret eller större. Därmed övergick renskötseln från en herdekultur till en form av ranchdrift, där renarna drivs ihop med helikopter, snöskoter och motorecykel. Nästan alla samebyar lastar renarna på lastbil för transporten mellan sommar- och vinterbeteslanden och arbetskraftsbehovet är därmed minimerat.

För ett par år sedan kom en forskarrapport som ytterligare problematiserar rennäringen. Dna-fynd visar att tamrenen i Skandinavien inte är inhemsk, utan fördes in av människan cirka 500 e Kr och härstammar från nenetsernas tamren.

Svenska fjällen är – likt Stora Alvaret – ett område hårt präglad av tamdjursbete. Den ursprungliga faunan och floran är starkt påverkad eller skadad.

I Sverige utrotades fjällvildrenen under 1800-talet och finns nu som vild bara i norska fjällen. Vildrenen levde året om i fjällen och gick bara ner i den fjällnära skogen med hänglavsbete de korta perioder marklaven i fjället var låst av isbildning. De långa vandringarna med tamren mellan fjäll och kust är en mänsklig anpassning till av människan ändrade förhållanden.

Säkra spår av samisk renskötsel finns sedan 1600-talet. Alla i Sverige registrerade samer har rötter i renskötseln. Självklart ska renskötseln som kulturyttring ha stöd, men som näring är den omöjlig att försvara.

Om de cirka 100 personer, som är verkligt ekonomiskt beroende av sin renskötsel, får betalt för ett mindre antal - förslagsvis 55

renar i vinterhjord – med en viss summa förslagsvis 6.000 kronor per djur och år – blir det för staten en årlig kostnad på 33 miljoner kronor, vilket är en bråkdel av nuvarande kostnad för rennäringen.

Jakten och fisket kan lyftas bort ur själva renskötseln. Renskötseln som kulturyttring kan bevaras genom att renskötaren får betalt för själva skötseln på samma sätt som jordbrukare kan få betalt för hållande av gamla lantraser och skötsel av slätterängar enligt gamla metoder.

Landets renstam skulle kunna slaktas ner till ca 5.500 renar i vinterhjord. Fjällens lavtäckte kan då växa tillbaka, och om 20-30 år finns åter vinterbete för ren i de svenska fjällen.

I dag fungerar ett renmärke för den samiska aristokratin, samebymedlemmarna, på samma sätt som adelsmärket för den svenska aristokratin, men samebymedlemmarna har betydligt vidare och mer eftertraktade domäner att svänga om i. Ska man förvånas om det blir motsättningar mellan människor om staten skapar så olika villkor inom befolkningen?

Insändare. 13 juni 2020 kl 05

Insändare

Ingrid Svarto:

["Rennäringen är en gigantisk bluff"](#)

Svar

[Så svarar du och kommenterar](#)

TEXT

Ingrid Svarto, Vardofjäll, som likt nästan alla fjällbor delvis är av samesläkt